

Strejftog i Nærorienten

I den arabiske verden er arkitekturen blevet et virkningsfuldt våben i kampen om at skabe den identitet, der er det første offer for moderniteten. Udstillingen 'Det arabiske nu' på Louisiana tager favntag med den umulige opgave, det er, at indfange pluralismen af identiteter i den arabiske kultur netop nu

Essay

Af Kristoffer Weiss

Det er et halsbrækkende projekt Louisiana har kastet sig over, for der er naturligvis umådelige kulturelle og geografiske forskelle fra Oman i Øst til det nordvestlige Afrika. Fokus i udstillingen er på den arabiske halvø, vi traditionelt forbinder med det arabiske, og den arkitektur, der udspiller sig i regionen.

I fire årtier med små og store konflikter har den arabiske verden været epicenter for geopolitisk uro, der har truet med at rive regionen fra hinanden. Seksdageskrigen, Golfkrigen Iran-Irak, Israel Palæstina, Sudan og den syriske borgerkrig. Men i en ikke

så fjern fortid var det en del af almen dannelse i Europa af være nogenlunde velorienteret i arabisk kulturhistorie, ikke mindst kunst og arkitektur, som grundlag for kulturmøde. Måske klart udtrykt i den europæiske orientalisme, der skabte en rød tråd gennem århundredes kunst, arkitektur, litteratur og musik i vores del af verden. Den dybe fascination af arabesken, kalligrafien og ornamentet som begrebslige og kunstneriske udtryk i stærk modsætning til den rensede europæiske modernitet. Der placerer udstillingen sig. Mellem fascinationen af den traditionelle arabiske verden, som danske arkitekter som Henning Larsen og Jørn Utzon dyrkede, og det stille gys over den manerede arkitektoniske og kunstneriske udvikling, der ud-

folder sig i de hovedrige arabiske oliestater.

Orientalisme og det arabiske gys TV2 News fik ufrivillig opmærksomhed fra alverdens medier, da de til et velmenende indslag med titlen »Syriens kulturskatte skal reddes« valgte at bruge en illustration fra computerspillet *Assasins Creed* i den overbevisning, at det var et ægte billede fra Damaskus. Billedet viser en pittoresk solnedgang over byen med konturerne af byens mange tårne i skarp relief. De bekræftede og forstærkede dermed indirekte billedet på vor tids kitsch-orientalisme, et sukret billede af den arabiske verden, hvor regionens varer og kunst blev efterspurgt i Europas finere kredse. Det udtrykker den romantiske orientalisme, man har dyrket i europæisk historie som en fantasi og modbillede på den moderne, mekaniserede verden. En historie, der primært via handel fra Venedig med regionen går mange hundrede år tilbage, helt tilbage til korstogene, men ikke mindst 1700-tallets dybe fascination af Orienten, både den nære og den fjerne. Det var fremmede kulturer, der dog var bekendte,

for handlen havde skabt dybe forbindelser og afhængighed og ikke mindst smag for orientalsk mystik. Karavanerne, der banede sig vej til den europæiske overklasse med silke, krydderier, tæpper og kunst bragte et billede af det fremmede med sig.

Forfattere som Voltaire, Montesquieu, Goethe og herhjemme Adam Oehlenschläger sikrede udbredelsen af den arabiske fascination og historien om Aladdin, og *Tusind og én nats eventyr* til en del af vores fælles historie. I deres litteratur knyttede de romantikkens udlængsel sammen med en dramatisering af arabisk kultur som både tyrannisk og velgørende. På én gang ophøjet civilisation og dybt barbari.

Dermed opstod et – vil nogen mene – sværmerisk forhold til myten om den eksotiske arabiske verden, hvor lige dele fascination og frygt over de både forfinede og brutale nomadekulturer pirrede borgerskabets nysgerrighed. Den fascination, orientalismen omgav det nære orient med, fastfrøs billedet af fremmedhed, og det er sundt, at Louisiana på sin egen måde tager fat om problemstillingen og undersøger fænomenet

i en opdateret form. Udstillingen forsøger at kaste et nøgternt blik på arabisk kultur, der er blevet overskrevet af de sidste ti års geopolitiske kaos. Med *Det Arabiske Nu* får vi igen lov til at svælge i den raffinerede arabiske kulturhistorie og fornemmelse for rum. Ikke mindst forholdet mellem privat og offentligt og den byggeskik, der er dybt indlejret i de særlige klimatiske og religiøse forhold.

Olieøkonomi & arkitektur

Det mest interessante afsnit af udstillingen hedder *Fra Genius Loci til Genius Logo*. Det skal forstås i betydningen fra arkitektur i pagt med stedets ånd til kontekstløs logo-arkitektur, som den kaldes. Den lægger ikke skjul på, at orientalismen i sin mest rene form har svære kår midt i en ekspanderende økonomi, der forsøger at vriste sig fri af historien og skrive et nyt kapitel om det moderne arabiske samfund.

Intet sted er det mere tydeligt end udviklingen af de enorme byområder, der er opstået i de arabiske ørkenområder de sidste 20-30 år. Funklende nye byer er på ingen tid skudt op af ørkenen uden nogen forbindelse til den lokale

Indh
til de
arab
og D
mod
Foto
Men

bygg
økon
økon
hov
roya
tet b
nog
vær
ken

U
ke a
fors
mo
ker
stje
rer
nité
ren
mo
arab
ove
sin
tion
der
gik
og l
ove
ark
ful
der
fer

opi
mo
tra
ara
- t
sor
ris
pro
ret
lat
im
ku
ka
ris
Da
ar
Qa
sa
kit
ko
lo
de
pc
so
tit
p
ki
s
m
lø
s
tu
k
d
p
g
n

KULTUR

Indholdet i de arabiske huse svarer meget godt til den orientalistiske vestlige forestilling om arabisk identitet. Men højhusene i Abu Dhabi og Dubai viser en anden brydekamp med moderniteten.

Foto fra udstillingen 'Det arabiske NU' af Peter Menzel/Louisiana

byggetradition, drevet af en olie-økonomi på fast forward. Olie-økonomien har ikke blot skabt en hovedrig elite, centreret om de royale familier, men den har splittet befolkningerne og produceret nogle af de mest bemærkelsesværdige urbane fænomener, vi kender til.

Udstillingen giver en perlerække af eksempler på, hvordan man forsøger at skabe billedet på det moderne i form af endeløse rækker af skyskrabere, som alverdens stjernearkitekter beredvilligt leverer som en tynd fernis af modernitet. Moderniteten i arkitekturen (eller mere korrekt billedet på moderniteten) kom sent til den arabiske verden, men da den kom, overskrev den usentimentalt årtusinders byggeskik og lokale traditioner. De nye byer sammenfletter den globale markedsføringslogik, med øer formet som palmer, og kapløbet om at bygge højest og hurtigst følger ikonets logik. I overgangen til en ny økonomi er arkitekturen blevet et virkningsfuldt våben i kampen om at skabe den identitet, der er det første offer for moderniteten.

Det kan bedst opfattes som en oprustning af symboler på det moderne liv, ofte i skærende kontrast til de faktiske livsvilkår. Den arabiske verden skulle nu – igen – træde ind på den globale scene som centrum for handel og turisme. En by som Dubai blev i den proces et syntetisk airconditioneret paradys, et mekka for spekulation og et skingert billede på en importeret, globaliseret forbrugskultur og turisme efter amerikansk forbillede.

Hvor det tidligere var de historiske kulturcentre Bagdad, Kairo, Damaskus, der bar billedet på den arabiske by, er det nu Abu Dhabi, Qatar og Dubai, der er centrum for samtidens historieskrivning på arkitektorens område. Udstillingen kortlægger nøjternt oliestatens logo- eller bingoarkitektur, som den også kaldes, der ukritisk importerer spektakulær arkitektur som svaret på samfundenes identitetskrise. Midt i den manisk ekspanderende forbrugskultur toner kitsch-arkitekturen frem, der er så langt fra nordisk puritanisme, som man overhovedet kan komme. Det er byer som et friktionsløst, kunstigt paradys, udført i en såkaldt international stil. Arkitekturoprustning kalder man fremkomsten af de glittede facader, der er totalitære regimers forsøg på at pudse overfladen. Ørkenens glas- og stålhuse giver publikum mulighed for 1:1 at aflæse

00'ernes boom i den globale økonomi.

Der står de så, skyskraberne, som en forvirret blanding af spekulantbyggeri og landmarks. *Nouveau riche*, hvisler de forfinede europæere og rynker på næsen af den vulgære rigdom, der omgærder de arabiske metropols udvikling. Det, der før var fascination, bliver til afvisning af vulgariteten. Byer som Dubai er dog et spejlbillede på den livsstil, der har været overklassen i Europa til dels gennem hele det moderne gennembrud. Som byfænomener og vidnesbyrd om vores samfund fortjener de meget mere end blank afvisning. Rynker man på næsen, forstår man ikke de kræfter, der virker i nutidens byudvikling, og man misser dermed chancen for at læse historien om senkapitalismen og globaliseringens mest perverse frembringelser.

Det vernakulære

Som modbillede på hyperøkonomiens modernitet i bystaterne i de Forenede Arabiske Emirater har arkitektorens verden i mange år dyrket det vernakulære (det indfødte, *red.*). Det er en reaktion på konsekvenserne af udbredelsen af den internationale stil. Det er båret af ideen om en stærkt stedbundet arkitektur, der udnytter og forstår de klimatiske forhold, der gennem århundreder har indlejret sig i den lokale byggeskik. Udstillingen viser en række projekter, der er i tråd med denne oprindelige idé om kulturmøde som basis for forståelse. Optagetheden af lokale materialer og den dybe forbindelse med traditionen er et

“Der står de så, skyskraberne, som en forvirret blanding af spekulantbyggeri og landmarks. 'Nouveau riche', hvisler de forfinede europæere og rynker på næsen af den vulgære rigdom, der omgærder de arabiske metropols udvikling. Det, der før var fascination, bliver til afvisning af vulgariteten

kardinalpunkt i det, den engelske arkitekt Kenneth Frampton kalder kritisk regionalisme. Det er de regionale kendetegn, der får forrang i en søgen efter identitet som svar på rodløs arkitektur. Den kritiske regionalisme tilbyder at sammenføje det lokale med det globaliserede i et forøg på at balancere det moderne og det traditionelle.

Det er en svær manøvre, men listen over arkitekter – ikke mindst danske arkitekter – der har arbejdet i den arabiske kultur med en høj sensibilitet og fornemmelse for lokal byggeskik, er lang. De danske arkitekter Henning Larsen og Jørn Utzon har leveret væsentlige bidrag i traditionen med at dyrke de effekter og udtryk, der findes lokalt. Deres arbejde med at oversætte de udtryksfulde ciseleringer og præcise ornamentik i arabisk arkitektur var en genvej til udfoldelse af enestående lysspil, og dermed i tæt dialog med nordisk designtradition, som de selv mestrede til fulde. De uovertrufne geometriske mønstre og konstruktioner, vidner med deres raffinerede og konsekvente udtryk om den dybe disciplin, det kræver at arbejde med arabisk byggeskik.

På udstillingen er der bidrag fra Henning Larsens tegnestue, der i en opdateret form viser deres arbejde med at fortolke ornamentet og dermed skabe en forbindelse til traditionen. Ikke mindst diplomatskolen i Saudi-Arabien, som Henning Larsen Architects står bag, er en fornem fortolkning af de traditionelle geometrier, der kan findes i facaden. Lys og skyggevirkningerne bliver ledetråd i udfoldelsen af tegnestuens læsning af den lokale byggeskik.

Men selv den stedbundne arkitektur bliver effektjagende, når den bliver til ideologi og identitetspolitik og ikke holder fokus på viden om lokal byggeskik, materialer i nærmiljøet. Paradoksene står i kø. For overeksponeringen af det lokale er en global tendens, der modarbejder det, den skulle indfri: Håbet om en stærk forankring i det konkrete sted.

Udstillingen overbeviser publikum om, at det stadig er værdt at grave et spadestik dybere i arabisk kultur som et modsvar til tabsfortællingen om en kulturkreds i opløsning.

kultur@information.dk

Louisiana. Det arabiske nu. Arkitektur, kultur og identitet. Udstillingen er åben til og med 4. maj

Film & Foredrag

Kunst på film Gauguins danske forbindelse

Søndag den 20. april kl. 16.45

I forbindelse med Ordrupgaards udstilling om malerne Gauguin, Van Gogh og Émile Bernard inviterer Information og Cinemateket til foredrag og filmvisning.

Se - eller gense - 'Oviri', Henning Carlsens portræt af Paul Gauguin fra 1986. Filmen foregår få år efter trekloverets opløsning, nemlig fra Gauguin i 1893 ankommer til Paris med visionære billeder fra sit første ophold på Tahiti under armen, til han to år senere skuffet og ruineret vender ryggen til Europa.

Filmen lader flere af periodens kulturpersonligheder optræde, men handler især om maleres forhold til sin danske kone Mette Gad og til sine modeller, deriblandt den 14 årige Judith Moland (Sofie Gråbøl i sin både Robert- og Bodil-belønnede debutrolle).

Inden filmen giver kunsthistoriker Birgitte Zacho en introduktion til kunsten i tiden, de kunstneriske problemstillinger og hvordan trekloveret forholdte sig til dem og hinanden.

45 kr. (70 kr. for ikke-abonnenter)

Læs mere og køb billet via ishop.information.dk

Information

CINEMATEKET
DET DANSKE FILMINSTITUT / DANISH FILM INSTITUTE